

เสียงข้างมากที่ชอบธรรม: เงื่อนไขและข้อจำกัดของหลักเสียงข้างมากในระบบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

Legitimate Majority Rule: Conditions and Constraints of Majority Rule in Constitutional Democracy

วรवलัญช์ วัฒนเดชไพศาล¹

Wornwaluncha Wattanadejpaisan

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้ตั้งคำถามต่อเงื่อนไขของความชอบธรรมในการใช้อำนาจในระบบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยมุ่งพิจารณาว่า การได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่เพียงพอหรือไม่ที่จะทำให้การใช้อำนาจของฝ่ายเสียงข้างมากมีความชอบธรรม และในทางกลับกัน สถาบันที่ทำหน้าที่จำกัดอำนาจของเสียงข้างมากจะสามารถอ้างความชอบธรรมได้ภายใต้เงื่อนไขใด ข้อเสนอหลักของบทความคือ หลักเสียงข้างมากเป็นเงื่อนไขที่จำเป็น แต่ไม่ใช่เงื่อนไขที่เพียงพอของความชอบธรรมในระบบประชาธิปไตย เนื่องจากสถานะของความเป็นเสียงข้างมากไม่ได้ให้อำนาจแก่ฝ่ายที่ชนะอย่างไร้ขอบเขต ขณะเดียวกัน สถาบันที่ทำหน้าที่จำกัดอำนาจของเสียงข้างมากก็ไม่ได้มีความชอบธรรมที่มาจากเพียงสถานะของตัวเอง

บทความเสนอกรอบการพิจารณาความชอบธรรมผ่านเงื่อนไขสามประการ ได้แก่ ความเสมอภาคทางการเมือง ในฐานะเงื่อนไขของการก่อรูปเสียงข้างมาก การดำรงสิทธิและเงื่อนไขของการแข่งขันทางประชาธิปไตย ในฐานะขอบเขตของการใช้อำนาจ และ ความสามารถในการผลัดเปลี่ยนสถานะระหว่างเสียงข้างมากกับเสียงข้างน้อย ในฐานะเงื่อนไขที่ทำให้ชัยชนะทางการเมืองไม่กลายเป็นการครองอำนาจอย่างถาวร โดยเงื่อนไขของความชอบธรรมนี้ควรใช้ในการพิจารณาการใช้อำนาจของฝ่ายเสียงข้างมากและการใช้อำนาจของสถาบันที่จำกัดเสียงข้างมากด้วยเงื่อนไขเดียวกัน ดังนั้น ความชอบธรรมในระบบประชาธิปไตยจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับที่มาหรือสถานะของผู้ใช้อำนาจ แต่ขึ้นอยู่กับลักษณะของการใช้อำนาจนั้นว่า ยังคงดำรงความเสมอภาคทางการเมือง รักษาความเป็นธรรมของกติกาการแข่งขัน และเปิดโอกาสให้เกิดการผลัดเปลี่ยนอำนาจได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ (Keywords): ความชอบธรรม; สถาบันที่ทำหน้าที่จำกัดอำนาจเสียงข้างมาก; เสียงข้างมาก

Abstract

This article raises questions about the conditions of legitimacy in the exercise of power in a constitutional democracy. It considers whether receiving support from the majority of the people is sufficient to make the exercise of power by the majority legitimate and, conversely, under what conditions institutions that constrain majority power may claim legitimacy. The central argument of the article is that majority rule is a necessary but not a

Received: 2026-09-04 Revised: 2026-10-03 Accepted: 2026-10-06

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Assistant Professor of Political Science, School of Political Science, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand. E-mail: Wornwaluncha.roj@Stou.ac.th

sufficient condition of legitimacy in a democratic system. Majority status does not grant the winning side unlimited power. At the same time, institutions that constrain majority power do not derive legitimacy merely from their institutional status.

The article proposes a framework for assessing legitimacy through three conditions: political equality, as a condition for the formation of the majority; the protection of rights and the conditions of democratic competition, as limits on the exercise of power; and the possibility of alternation between majority and minority status, as a condition ensuring that political victory does not become permanent rule. These conditions of legitimacy should be applied equally to the exercise of power by the majority and to the exercise of power by institutions that constrain the majority. Therefore, legitimacy in a democratic system does not depend solely on the source or status of those exercising power, but also on whether the exercise of that power continues to preserve political equality, maintain the fairness of the rules of competition, and allow genuine opportunities for alternation in power.

Keywords: legitimacy; counter-majoritarian institutions; majority rule

บทนำ (Introduction)

หลักเสียงข้างมาก (majority rule) เป็นหนึ่งในหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นยอมรับความคิดเห็น ผลประโยชน์ และความเชื่อทางการเมืองที่แตกต่างหลากหลายของประชาชนในเขตแดนแห่งรัฐ การตัดสินใจจึงไม่อาจตั้งอยู่บนความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนทุกคนได้เสมอไป ทว่าในสังคมที่จำเป็นต้องมีตัดสินใจร่วมกันบนพื้นฐานของความแตกต่างหลากหลาย หลักเสียงข้างมากจึงมีคุณค่าในฐานะกติกาที่ทำให้เกิดข้อยุติโดยตั้งอยู่บนหลักความเสมอภาคทางการเมืองของพลเมืองแต่ละคน

ความเสมอภาคทางการเมืองเป็นหลักการพื้นฐานของกระบวนการประชาธิปไตย โดยในการตัดสินใจร่วมกันที่มีผลผูกพันต่อสาธารณะ ข้อเรียกร้องของพลเมืองแต่ละคนควรได้รับการพิจารณาอย่างเสมอภาค และไม่ควรมีข้อเรียกร้องของบุคคลใดมีสถานะที่เหนือกว่าผู้อื่น (Dahl, 1989: 105; ผู้นิพนธ์แปล) ทั้งนี้ความเห็นต่าง หรือความไม่เห็นพ้องต้องกันในสังคมประชาธิปไตยไม่ใช่การสะท้อนว่าสังคมประชาธิปไตยนั้นมีปัญหา ในทางตรงกันข้ามความเห็นต่าง หรือความไม่เห็นพ้องต้องกันในสังคมประชาธิปไตยกลับเป็นเงื่อนไขปกติของการอยู่ร่วมกันในสังคม ภาวะที่ต้องร่วมกันตัดสินใจท่ามกลางความเห็นต่างหรือความไม่เห็นพ้องต้องกันนี้ Jeremy Waldron เรียกว่า “สถานการณ์ของการเมือง” (the circumstances of politics) ที่สมาชิกของกลุ่มรู้สึกถึงความจำเป็นในการมีกรอบการตัดสินใจ หรือแนวทางปฏิบัติร่วมกัน แม้มีความเห็นต่างกันว่าควรเลือกสิ่งใดก็ตาม (Waldron, 1999: 101–103; ผู้นิพนธ์สรุปความ) หลักเสียงข้างมากจึงเป็นกติกาที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยที่ช่วยให้สังคมตัดสินใจร่วมกันได้ท่ามกลางความเห็นต่าง หรือความไม่เห็นพ้องต้องกันในสังคมประชาธิปไตย โดยยอมรับว่าเสียงของพลเมืองทุกคนควรได้รับการให้ความสำคัญอย่างเสมอภาค

ทว่าการยอมรับหลักเสียงข้างมากในฐานะกลไกพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยกลับเกิดปัญหาในกรณีที่มีการใช้อำนาจของฝ่ายที่ได้รับเสียงข้างมากจากกระบวนการเลือกตั้งในการละเมิดสิทธิของเสียงข้าง

น้อย การจำกัดพื้นที่และบทบาทของฝ่ายค้าน หรือการแก้ไขกติกาทางการเมืองเพื่อเอื้อให้ตนเองดำรงสถานะฝ่ายเสียงข้างมากต่อไป จนกระทบต่อโอกาสในการแข่งขันและการผลัดเปลี่ยนอำนาจอย่างเป็นธรรม

ปัญหาการใช้อำนาจของฝ่ายที่ได้รับเสียงจากหลักการเสียงข้างมากในกระบวนการประชาธิปไตยเป็นปัญหาที่ปรากฏผ่านความคิดทางการเมืองมาอย่างยาวนาน ทั้งในลักษณะของอันตรายของ “กลุ่มฝ่ายข้างมาก” (majority faction) และในลักษณะของ “ทรราชของเสียงข้างมาก” (tyranny of the majority)

James Madison (Madison, 1787/1961) ใน The Federalist No. 10 ชี้ให้เห็นถึงอันตรายของ “กลุ่มฝ่ายข้างมาก” (majority faction) ว่า เมื่อคนส่วนใหญ่รวมตัวกันภายใต้อารมณหรือผลประโยชน์ร่วมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสิทธิของผู้อื่นหรือผลประโยชน์ส่วนรวม ระบอบการปกครองโดยประชาชนอาจเปิดโอกาสให้กลุ่มดังกล่าวสละทั้งประโยชน์สาธารณะและสิทธิของพลเมืองอื่นเพื่อสนองต่ออารมณหรือผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองเป็นสำคัญ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การที่กลุ่มฝ่ายข้างมากใช้อำนาจเพื่อตอบสนองความต้องการหรือผลประโยชน์ของตนเอง จนไม่ได้คำนึงถึงการรักษาผลประโยชน์สาธารณะที่มีเป้าหมายเพื่อส่วนรวมและสิทธิของพลเมืองอื่นที่เป็นเสียงข้างน้อย

ในขณะที่ Alexis de Tocqueville เสนอแนวคิดเรื่อง “ทรราชของเสียงข้างมาก” (tyranny of the majority) โดยชี้ว่าอำนาจที่ไร้ขอบเขตย่อมเป็นอันตราย ไม่ว่าผู้ทรงอำนาจนั้นจะเป็นประชาชน กษัตริย์ ขนชั้นสูง หรือรัฐบาลในรูปแบบใดก็ตาม ด้วยเหตุนี้ อำนาจที่ไร้ขอบเขตของเสียงข้างมากจึงอาจก่อให้เกิดทรราชได้ (Tocqueville, 1835/2010; ผู้นิพนธ์สรุปความ)

ด้วยเหตุนี้ภายใต้หลักประชาธิปไตยจึงมีหลักและกลไกอื่นๆ เพื่อป้องกันไม่ให้อำนาจที่มาจากเสียงข้างมากถูกใช้อย่างไร้ขอบเขต หรือกระทบต่อสิทธิของผู้ที่เป็นเสียงข้างน้อย ซึ่งได้แก่หลักรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ การแบ่งแยกอำนาจ ตลอดจนระบบตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างสถาบันทางการเมือง

ภายใต้หลักรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) ได้วางหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยใช้หลักกฎหมาย และถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด และภายใต้หลักการแบ่งแยกอำนาจสถาบันที่ทำหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) และฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) คือ ฝ่ายตุลาการ (ศาล) การตัดสินใจของฝ่ายตุลาการผ่านสถาบันศาลในการตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) และฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนผ่านระบบการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ศาลอยู่ในฐานะสถาบันที่เข้ามาจำกัดอำนาจของฝ่ายข้างมากที่มาโดยหลักเสียงข้างมากในระบอบประชาธิปไตย จึงนำมาสู่ประเด็นคำถามที่สำคัญคือ หากประชาธิปไตยหมายถึงการที่ประชาชนกำหนดทิศทางทางการเมืองผ่านผู้แทนที่ตนเลือก และการตัดสินใจทางการเมืองตั้งอยู่บนหลักเสียงข้างมาก ย่อมเกิดคำถามว่าเหตุใดศาลซึ่งไม่ได้มาจากการเลือกตั้งและไม่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนโดยตรงผ่านการเลือกตั้ง จึงมีอำนาจวินิจฉัยให้กฎหมายหรือการกระทำของฝ่ายการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งขัดรัฐธรรมนูญได้ Alexander Bickel เรียกความตึงเครียดระหว่างการตรวจสอบโดยศาลกับหลักการปกครองโดยเสียงข้างมากนี้ว่า “ปัญหาความชอบธรรมของการจำกัดอำนาจเสียงข้างมาก” (counter-majoritarian difficulty) (Bickel, 1962: 16-17; ผู้นิพนธ์สรุปความ) ซึ่งหมายถึงปัญหาความชอบธรรมของการใช้อำนาจตุลาการเพื่อตรวจสอบหรือจำกัดการตัดสินใจของสถาบันที่มาจากการเลือกตั้ง ได้สะท้อนปัญหาพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญว่า แม้

ประชาธิปไตยจำเป็นต้องจำกัดอำนาจของเสียงข้างมากเพื่อป้องกันการเกิดทรราชของเสียงข้างมาก แต่หากข้อจำกัดเหล่านั้นมากเกินไป ประชาชนก็อาจไม่สามารถกำหนดทิศทางทางการเมืองผ่านเสียงข้างมากเช่นกัน

แม้หลักเสียงข้างมากจะเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นของระบอบประชาธิปไตย แต่ในขณะเดียวกันความเป็นเสียงข้างมากเพียงอย่างเดียวก็ไม่ใช่เงื่อนไขที่เพียงพอของความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตย การตั้งคำถามถึงขอบเขตของความชอบธรรมในการใช้อำนาจของเสียงข้างมาก และขอบเขตของความชอบธรรมในการใช้อำนาจของสถาบันที่ทำหน้าที่จำกัดอำนาจเสียงข้างมาก จึงเป็นสิ่งสำคัญในการมุ่งแสวงหาคำตอบของเงื่อนไขของการใช้อำนาจที่ชอบธรรมในทั้งสองกรณี

เนื้อหา (Content)

เสียงข้างมากในฐานะหลักการประชาธิปไตย

หลักเสียงข้างมาก (majority rule) เป็นหลักหนึ่งที่สำคัญของหลักการประชาธิปไตย หลักเสียงข้างมาก เป็นกลไกที่ทำให้สังคมสามารถกำหนดข้อยุติร่วมกันได้ โดยไม่จำเป็นต้องขจัดความไม่เห็นพ้องต้องกันของผู้คนที่คิดต่างออกไป ประเด็นคำถามที่น่าสนใจคือเหตุใดการตัดสินใจตามเสียงข้างมากจึงมีความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตย แม้ปรากฏการณ์เชิงประจักษ์หลายครั้งสะท้อนให้เห็นว่าการตัดสินใจโดยเสียงข้างมากอาจไม่ได้รับประกันว่าการตัดสินใจนั้นจะถูกต้องและไม่นำมาสู่ความขัดแย้งเสมอไป

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยยอมรับเงื่อนไขของความแตกต่างหลากหลาย ที่ไม่กดทับผู้คนให้มีความคิดเห็น ความเชื่อเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างได้แก่อย่างไม่ได้ Jeremy Waldron ให้ความสำคัญกับความไม่เห็นพ้องกัน (disagreement) ในฐานะเงื่อนไขพื้นฐานของการเมือง เพราะสมาชิกของสังคมมีความจำเป็นต้องกำหนดกรอบหรือการตัดสินใจร่วมกัน แม้จะยังเห็นต่างกันว่าข้อสรุปนั้นควรเป็นเช่นไร (Waldron, 1999: 101–103; ผู้นิพนธ์สรุปความ) ภายใต้ความคิดเห็นแตกต่างหลากหลายนี้จึงจำเป็นต้องมีกติกาเดียวกันที่ใช้กับทุกคนเมื่อต้องตัดสินใจร่วมกันแม้แต่ละฝ่ายจะยังมีความเห็นไม่ตรงกันก็ตาม กติกานั้นคือ หลักเสียงข้างมาก

หลักความเสมอภาคทางการเมือง (political equality) เป็นฐานเชิงบรรทัดฐานที่สำคัญสำหรับการพิจารณาความชอบธรรมของกระบวนการประชาธิปไตย ในมุมมองของ Robert A. Dahl กระบวนการประชาธิปไตยตั้งอยู่บนการยอมรับว่าบุคคลทุกคนมีคุณค่าโดยเนื้อแท้เท่าเทียมกัน และไม่มีผู้ใดมีคุณสมบัติเหนือกว่าผู้อื่นอย่างชัดเจนจนสมควรได้รับอำนาจทางการเมืองเหนือผู้อื่น (Dahl, 1989: 83–86, 98–101; ผู้นิพนธ์สรุปความ) จากหลักคิดดังกล่าว จึงอาจสรุปได้ว่าข้อเรียกร้องและผลประโยชน์ของพลเมืองควรได้รับการพิจารณาอย่างเสมอภาคในกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน เมื่อทุกคนมีสถานะทางการเมืองเท่ากัน เสียงของแต่ละคนก็ควรมีน้ำหนักที่เท่ากัน การตัดสินใจตามเสียงข้างมากต้องตั้งอยู่บนสถานะที่เสมอภาคของผู้ร่วมตัดสินใจ คุณค่าของหลักเสียงข้างมากจึงอยู่ที่การเป็นกติกาที่เป็นธรรมในการตัดสินใจร่วมกันที่ทุกคนมีความเท่าเทียมในการออกเสียงตัดสินใจ

ความชอบธรรมของการหลักการเสียงข้างมากอยู่ในฐานะของกติกาในการตัดสินใจท่ามกลางความเห็นต่าง หรือความไม่เห็นพ้องต้องกัน (disagreement) ในขณะเดียวกันก็เปิดให้ทุกคนเข้ามาร่วมตัดสินใจอย่างเสมอ

ภาค (equality) คำถามที่สำคัญที่ตามมาคือ เสียงข้างมากที่มีความชอบธรรมเช่นนี้มีอำนาจเหนือฝ่ายข้างน้อยอย่างไม่มีขอบเขตหรือไม่

Hans Kelsen อธิบายว่า หลักเสียงข้างมากเป็นวิธีการสร้างข้อยุติในการตัดสินใจร่วมกันภายใต้เงื่อนไขที่ไม่อาจทำให้ทุกคนเห็นพ้องต้องกันได้ หลักการนี้มีความชอบธรรมในฐานะวิธีที่ทำให้จำนวนผู้ซึ่งต้องอยู่ภายใต้กติกาที่ไม่สอดคล้องกับเจตจำนงของตนมีน้อยที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ อย่างไรก็ตาม หลักเสียงข้างมากไม่อาจหมายถึงอำนาจที่ไร้ขอบเขตของฝ่ายข้างมากได้ เพราะประชาธิปไตยสมัยใหม่แยกไม่ออกจากเสรีนิยมทางการเมืองและการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของฝ่ายข้างน้อย (Kelsen, 1955; ผู้นิพนธ์สรุปความ) เมื่อพรรคการเมืองแข่งขันและรวมตัวกันในสภา พรรคฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล หรือฝ่ายข้างน้อยและฝ่ายข้างมาก จึงเกิดขึ้นเป็นส่วนปกติของการเมืองในระบบประชาธิปไตย ไม่ใช่สิ่งที่ผิดปกติแต่อย่างใด (Kelsen, 1955; ผู้นิพนธ์สรุปความ) ดังนั้น การตัดสินใจตามหลักเสียงข้างมากจึงเป็นวิธีสร้างข้อยุติร่วมกันท่ามกลางความเห็นต่าง มิใช่การทำให้เสียงหรือสิทธิของฝ่ายข้างน้อยหมดความหมายไป

ประเด็นสำคัญไม่ได้อยู่ที่เสียงข้างมากมาจากกระบวนการประชาธิปไตยหรือไม่ แต่อยู่ที่ว่าเสียงข้างมากสามารถใช้อำนาจได้มากน้อยเพียงใด หากฝ่ายข้างมากใช้อำนาจเพื่อลิดรอนสิทธิของผู้เห็นต่าง ปิดกั้นฝ่ายค้าน หรือปรับกติกาเพื่อรักษาอำนาจของตนเอง การตัดสินใจนั้นก็อาจไม่ใช่การปกครองตามหลักประชาธิปไตยอีกต่อไป แต่กลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า “ทระราชของเสียงข้างมาก” (tyranny of the majority)

ข้อจำกัดของหลักเสียงข้างมาก: ปัญหาทระราชของเสียงข้างมาก

หลักเสียงข้างมากมีความชอบธรรมในฐานะกติกาที่ช่วยให้พลเมืองซึ่งมีสถานะทางการเมืองเสมอภาคสามารถตัดสินใจร่วมกันได้ แม้จะยังคงมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ความชอบธรรมในเชิงกระบวนการ (procedural legitimacy) ดังกล่าวไม่ได้หมายความว่า เมื่อฝ่ายหนึ่งได้รับเสียงสนับสนุนมากกว่าแล้วจะสามารถใช้อำนาจได้โดยปราศจากข้อจำกัด (unlimited authority) “จำนวนเสียง” จึงไม่ใช่เหตุผลที่ทำให้การใช้อำนาจทุกอย่างชอบธรรม เสียงข้างมากอาจเกิดขึ้นอย่างถูกต้องตามกระบวนการ แต่เสียงข้างมากอาจใช้อำนาจนั้นไปในทิศทางที่รักษา สนับสนุนผลประโยชน์ของกลุ่มตนเป็นสำคัญ ในขณะที่เดียวกันก็กีดกันผลประโยชน์ของผู้อื่น

ปัญหาของเสียงข้างมากจะเกิดขึ้นเมื่อจำนวนเสียงถูกเปลี่ยนจากกติกาสำหรับหาข้อยุติไปเป็นฐานอ้างเพื่อใช้อำนาจเหนือกว่าต่อผู้เห็นต่าง ทั้งในการใช้อำนาจของเสียงข้างมากเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มตนและละเมิดสิทธิของผู้ที่เห็นต่าง รวมถึงการใช้อำนาจของเสียงข้างมากในการควบคุมกลไกและสถาบันทางการเมืองของรัฐ โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์เฉพาะกลุ่มตน

ใน The Federalist No. 10 James Madison ชี้ให้เห็นอันตรายของ “กลุ่มฝ่ายข้างมาก” (majority faction) กล่าวคือ เมื่อคนส่วนใหญ่รวมตัวกันภายใต้อารมณหรือผลประโยชน์ร่วมที่เป็นปฏิกิริยาต่อสิทธิของผู้อื่นหรือผลประโยชน์ถาวรโดยรวมของชุมชน ระบบการปกครองโดยประชาชนอาจเปิดโอกาสให้กลุ่มดังกล่าวใช้อำนาจเพื่อสนองต่ออารมณหรือผลประโยชน์ของตนเองได้ (Madison, 1787/1961: 61; ผู้นิพนธ์สรุปความ) ทั้งนี้ปัญหาไม่ได้อยู่ที่การมีเสียงข้างมาก แต่อยู่ที่กลุ่มฝ่ายข้างมากอาจใช้จำนวนเสียงของตนเป็นเครื่องมือในการละเมิดสิทธิของกลุ่มฝ่ายข้างน้อยหรือเอื้ออำนาจประโยชน์ให้กับกลุ่มตน แทนที่จะใช้เพื่อหาข้อยุติร่วมกันในระบบประชาธิปไตย

Alexis de Tocqueville ใน Democracy in America ชี้ให้เห็นว่า การที่อำนาจทางการเมืองที่มีที่มาจากประชาชนนั้นไม่ได้เป็นหลักประกันว่าเสมอไปว่าอำนาจนั้นจะไม่ถูกใช้เพื่อกดขี่ผู้อื่น ทั้งนี้ปัญหาค

เกิดขึ้นเมื่อฝ่ายข้างมากสามารถครอบงำทั้งความคิดเห็นสาธารณะ สถาบันของรัฐ และกระบวนการยุติธรรม เช่น ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และคณะลูกขุน จนบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการอันไม่เป็นธรรมนั้นแทบจะไม่เหลือช่องทางในการคัดค้านหรือแสวงหาความเป็นธรรมได้ Tocqueville เรียกภาวะดังกล่าวว่า “ทรราชของเสียงข้างมาก” (tyranny of the majority) (Tocqueville, 1835/2010; ผู้นิพนธ์สรุปความ)

อย่างไรก็ตามปัญหาทรราชของเสียงข้างมากนั้นไม่ได้มีเพียงมิติของการที่เสียงข้างมากใช้อำนาจรัฐโดยอาศัยกฎหมายหรือคำสั่งของรัฐเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงมิติที่เกิดจากสังคมในการกดทับผู้ที่เห็นต่างโดยอาศัยเสียงข้างมากในสังคมด้วย

Stuart Mill ใน On Liberty ขยายความกังวลเรื่อง “ทรราชของเสียงข้างมาก” (tyranny of the majority) ออกไปไกลกว่าการใช้อำนาจของรัฐ โดยชี้ว่าการกดขี่ไม่ได้เกิดจากรัฐบาลหรือกฎหมายเท่านั้น แต่ยังอาจเกิดจากสังคม เมื่อความคิดเห็นและความรู้สึกที่ครอบงำอยู่ของคนส่วนใหญ่กลายเป็นแรงกดดันให้ผู้เห็นต่างต้องประพฤติและดำเนินชีวิตตามแบบแผนที่สังคมยอมรับซึ่ง Mill เรียกว่า ทรราชทางสังคม (social tyranny) (Mill, 1859/1977: 217–220; ผู้นิพนธ์สรุปความ)

ปัญหาทรราชของเสียงข้างมากจึงมีได้หลายระดับ ตั้งแต่การใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อประโยชน์ของฝ่ายข้างมาก ไปจนถึงแรงกดดันทางสังคมที่ทำให้พื้นที่ของความแตกต่างถูกทำให้ลดลง

ดังนั้นปัญหาทรราชของเสียงข้างมากจึงสะท้อนให้เห็นว่าประชาธิปไตยไม่อาจตั้งอยู่บนหลักเสียงข้างมากเพียงประการเดียวได้ หากต้องมียกลไกที่ป้องกันไม่ให้เสียงข้างมากใช้อำนาจในการทำลายสิทธิ ความเสมอภาค และเงื่อนไขของการแข่งขันทางการเมืองของเสียงข้างน้อย แนวคิดเรื่องรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน การแบ่งแยกอำนาจ และการตรวจสอบถ่วงดุลจึงเข้ามามีบทบาทในประชาธิปไตยสมัยใหม่เพื่อป้องกันการใช้อำนาจของเสียงข้างมากอย่างไร้ขอบเขต อย่างไรก็ตาม เมื่อประชาธิปไตยยอมรับความจำเป็นของการจำกัดอำนาจเสียงข้างมาก ก็ย่อมต้องเผชิญกับคำถามเรื่องความชอบธรรมตามมาว่า สถาบันหรือกลไกใดควรมีอำนาจตรวจสอบและจำกัดการตัดสินใจของฝ่ายเสียงข้างมาก อำนาจเช่นนั้นควรได้รับการอธิบายหรือรองรับด้วยเหตุผลใด และในกรณีที่สถาบันที่มีหน้าที่รักษากติกากลับมีอำนาจแทนที่การตัดสินใจของประชาชนเสียเอง การจำกัดเสียงข้างมากยังจะชอบธรรมอยู่หรือไม่

รัฐธรรมนูญนิยมและปัญหาด้านเสียงข้างมาก (Counter-Majoritarian Difficulty)

ปัญหาทรราชของเสียงข้างมากทำให้เห็นข้อจำกัดสำคัญของการเข้าใจประชาธิปไตยผ่านหลักเสียงข้างมากเพียงอย่างเดียว การได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่เพียงพอที่จะทำให้การใช้อำนาจมีความชอบธรรมเสมอไป ประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมียกลไกหรือสถาบันที่สามารถวางขอบเขตให้กับใช้อำนาจของผู้ชนะทางการเมือง แนวคิดเรื่องรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) จึงมีความสำคัญในบริบทนี้ เพราะสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญนิยมไม่ได้อยู่ที่การมีรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษรเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากอยู่ที่หลักการการรับรองสิทธิและเสรีภาพ การแบ่งแยกอำนาจ การตรวจสอบถ่วงดุล ตลอดจนการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ที่ใช้ในการจำกัดอำนาจของเสียงข้างมากด้วย

ปรากฏการณ์ทรราชของเสียงข้างมากได้สะท้อนให้เห็นว่าประชาธิปไตยจำเป็นต้องจำกัดเสียงข้างมาก แต่การจำกัดเสียงข้างมากนั้นก็สามารถกลายเป็นปัญหาประชาธิปไตยได้เช่นกัน หากประชาธิปไตยตั้งอยู่บนหลักที่ว่าประชาชนสามารถกำหนดทิศทางทางการเมืองผ่านการเลือกตั้งและตัวแทนของตน คำถามที่สำคัญ

คือเหตุใดสถาบันที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งจึงควรมีอำนาจยับยั้งหรือล้มการตัดสินใจของเสียงข้างมากได้ และใครเป็นผู้ให้ความชอบธรรมแก่อำนาจนั้น

Alexander Bickel เรียกความตึงเครียดระหว่างอำนาจตรวจสอบโดยศาลกับหลักการปกครองโดยผู้แทนที่มาจาก การเลือกตั้งว่า “ปัญหาด้านเสียงข้างมาก” (counter-majoritarian difficulty) ปัญหานี้เกิดขึ้นเมื่อศาลซึ่งไม่ได้มาจากการเลือกตั้งและไม่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนโดยตรงผ่านการเลือกตั้งใช้อำนาจวินิจฉัยให้กฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติหรือการกระทำของฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกตั้งขัดรัฐธรรมนูญ การใช้อำนาจดังกล่าวจึงอาจถูกมองว่าเป็นการขัดขวางเจตจำนงของผู้แทนประชาชนและฝ่ายเสียงข้างมากในขณะนั้น จึงก่อให้เกิดคำถามว่าอำนาจตุลาการจะอ้างความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างไร (Bickel, 1962: 16–17; ผู้นิพนธ์สรุปความ)

ประเด็นดังกล่าวทำให้เห็นว่าสถาบันที่มีอำนาจในการจำกัดอำนาจเสียงข้างมากโดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขตของเสียงข้างมากอาจไม่มีความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตยเสมอไป เนื่องจากสถาบันที่มีอำนาจในการจำกัดอำนาจเสียงข้างมากนั้นอาจขยายตัวจนกลายเป็นอำนาจที่อยู่เหนือการตัดสินใจของประชาชนเสียเอง

การแทรกแซงของสถาบันที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งอาจมีความชอบธรรมเมื่อกระบวนการประชาธิปไตยเกิดความบกพร่อง และสถาบันดังกล่าวเข้ามาคุ้มครองเงื่อนไขที่ทำให้ประชาชนยังสามารถใช้อำนาจทางการเมืองได้ John Hart Ely เสนอแนวทางการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยศาลที่มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบผู้แทน (a participation-oriented, representation-reinforcing approach to judicial review) โดยไม่ได้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าศาลมีความชอบธรรมเหนือกว่าสถาบันที่มาจาก การเลือกตั้งในการกำหนดคุณค่าทางสาธารณะ (Ely, 1980: 87; ผู้นิพนธ์สรุปความ) ตามแนวทางนี้ ศาลควรเข้าแทรกแซงเมื่อผู้ดำรงอำนาจปิดกั้นช่องทางการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเพื่อรักษาอำนาจของตน หรือเมื่อผู้แทนที่พึ่งพาเสียงข้างมากทำให้ชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มเสียเปรียบอย่างเป็นระบบ แม้กลุ่มนั้นจะไม่ได้ถูกปฏิเสธสิทธิในการออกเสียงหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงก็ตาม (Ely, 1980: 101–103; ผู้นิพนธ์สรุปความ)

อย่างไรก็ตาม การอ้างว่าศาลซึ่งเป็นสถาบันที่ใช้อำนาจในการต้านเสียงข้างมากทำหน้าที่โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษากระบวนการประชาธิปไตยอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้การตัดสินใจของศาลมีความชอบธรรมเสมอไป เพราะการใช้อำนาจของศาลนั้นอาจทำลายหลักความเสมอภาคทางการเมืองที่เป็นฐานสำคัญของหลักเสียงข้างมาก

Jeremy Waldron ตั้งข้อสังเกตต่อการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยศาล (judicial review) โดยเสนอว่า ความเห็นต่างทางการเมืองเกี่ยวกับสิทธิไม่ได้ยุติลงเพียงเพราะข้อพิพาทถูกส่งเข้าสู่ศาล การให้ผู้พิพากษาเป็นผู้ตัดสินขั้นสุดท้ายจึงไม่ได้ขจัดความเห็นต่างออกไป หากเป็นการกำหนดว่าใครควรมีอำนาจชี้ขาดในประเด็นที่ประชาชนยังเห็นต่างกันอยู่ (Waldron, 2006: 1368–1369; ผู้นิพนธ์สรุปความ) Waldron เสนอว่า แม้พลเมืองจะเห็นต่างกันในเรื่องทางการเมือง กระบวนการตัดสินใจที่ชอบธรรมควรทำให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและมีส่วนต่อช้อยต่ออย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช่ปล่อยให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ตัดสินแทนคนอื่น (Waldron, 2006: 1388–1389; ผู้นิพนธ์สรุปความ)

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การนำประเด็นที่ประชาชนเห็นต่างกันออกจากกระบวนการทางการเมืองแล้วมอบอำนาจตัดสินขั้นสุดท้ายให้กับศาลอาจกระทบต่อหลักความเสมอภาคทางการเมืองที่เป็นฐานของ

ความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตย ในขณะเดียวกันความขัดแย้งหรือความเห็นต่างทางการเมืองนั้นก็ยังคงดำรงอยู่ ไม่ได้ถูกทำให้หมดไป

ประเด็นสำคัญจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าสถาบันหนึ่งมีลักษณะที่เป็นสถาบันที่จำกัดอำนาจของเสียงข้างมากหรือไม่ แต่อยู่ที่ว่าสถาบันนั้นกำลังจำกัดอำนาจของเสียงข้างมากเพื่อรักษาประชาธิปไตย หรือกำลังใช้ข้อจำกัดนั้นในการลดทอนความสามารถของเสียงข้างมากตามกระบวนการประชาธิปไตย

Levitsky และ Ziblatt เสนอว่า สถาบันที่จำกัดอำนาจของเสียงข้างมาก (counter-majoritarian institutions) ไม่ได้ส่งผลต่อประชาธิปไตยในทางเดียวกันทั้งหมด สถาบันที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน หรือป้องกันไม่ให้ผู้มีอำนาจเปลี่ยนกติกาประชาธิปไตยเพื่อประโยชน์ของตน อาจช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยได้ แต่ในทางกลับกัน ในทางกลับกัน หากกติกาทางการเมืองทำให้พรรคที่ได้รับคะแนนเสียงน้อยกว่าสามารถชนะการเลือกตั้งได้ หรือเปิดช่องให้ฝ่ายข้างน้อยในสภาขัดขวางการตัดสินใจของฝ่ายข้างมากได้อย่างต่อเนื่อง กติกาเช่นนี้ก็อาจทำให้หลักการปกครองโดยประชาชนอ่อนแอลง (Levitsky & Ziblatt, 2025; ผู้นิพนธ์สรุปความ)

ประชาธิปไตยอาจต้องเผชิญกับอันตรายจากสองทิศทางพร้อมกัน ด้านหนึ่ง หากปล่อยให้เสียงข้างมากมีอำนาจโดยปราศจากข้อจำกัด ก็อาจนำไปสู่ทรราชของเสียงข้างมากได้ แต่อีกด้านหนึ่ง หากสร้างข้อจำกัดต่อเสียงข้างมากมากเกินไป ก็อาจทำให้เสียงของประชาชนไม่สามารถกำหนดการใช้อำนาจทางการเมืองได้อย่างมีความหมาย ปัญหาจึงไม่ใช่ว่าจะเลือก “เสียงข้างมาก” หรือ “จำกัดเสียงข้างมาก” หากคือการกำหนดเงื่อนไขของความชอบธรรมของทั้งสองประเภท ว่าเมื่อใดเสียงข้างมากมีสิทธิใช้อำนาจ และเมื่อใดสถาบันที่จำกัดเสียงข้างมากมีความชอบเพียงพอที่จะเข้าแทรกแซงการตัดสินใจนั้นได้

หลักเสียงข้างมากที่ชอบธรรม: ข้อเสนอเชิงสังเคราะห์

ภายใต้ข้อถกเถียงข้างต้นสะท้อนปัญหาพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ กล่าวคือด้านหนึ่งว่าด้วยหลักเสียงข้างมากมีฐานความชอบธรรมจากความเสมอภาคทางการเมืองและความจำเป็นในการตัดสินใจร่วมกันท่ามกลางความเห็นต่าง แต่ในอีกด้านหนึ่งว่าด้วยอำนาจของเสียงข้างมากที่ปราศจากข้อจำกัดก็สามารถกลายเป็นทรราชและทำลายสิทธิหรือสถานะทางการเมืองของผู้ที่อยู่ในฝ่ายเสียงข้างน้อยได้ ขณะเดียวกัน การสร้างสถาบันที่ทำหน้าที่จำกัดอำนาจเสียงข้างมากก็ไม่ได้ทำให้ปัญหาความชอบธรรมหมดไป เพราะหากสถาบันที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งสามารถยับยั้งหรือแทนที่เจตจำนงของประชาชนได้อย่างกว้างขวาง การป้องกันทรราชของเสียงข้างมากก็อาจกลับกลายเป็นการเปิดพื้นที่ให้เสียงข้างน้อยหรือองค์กรที่ไม่ยึดโยงกับประชาชนมีอำนาจเหนือเสียงข้างมากได้

หลักเสียงข้างมากจึงอยู่ในฐานะเป็นเงื่อนไขที่จำเป็น แต่ไม่ใช่เงื่อนไขที่เพียงพอของความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ การได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่เป็นฐานสำคัญของการใช้อำนาจในระบอบประชาธิปไตย แต่ความเป็นเสียงข้างมากเพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้การใช้อำนาจนั้นมีความชอบธรรมได้ในทุกกรณี ความชอบธรรมจึงต้องพิจารณาต่อไปว่า เสียงข้างมากนั้นเกิดขึ้นและใช้อำนาจภายใต้เงื่อนไขที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยหรือไม่

โดยสังเคราะห์จากข้อถกเถียงในทฤษฎีประชาธิปไตย หลักเสียงข้างมากจะมีความชอบธรรมได้ก็ต่อเมื่อดำเนินอยู่ภายใต้เงื่อนไขอย่างน้อยสามประการ ได้แก่ ความเสมอภาคทางการเมือง (political equality) การดำรงสิทธิและเงื่อนไขของการแข่งขันทางประชาธิปไตย (rights and democratic

competition) และความสามารถในการพลัดเปลี่ยนสถานะระหว่างเสียงข้างมากกับเสียงข้างน้อย (reversibility)

ประการแรก ความเสมอภาคทางการเมือง (political equality) ในฐานะที่มาและกระบวนการก่อรูปของเสียงข้างมาก

ความชอบธรรมของเสียงข้างมากไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเสียงที่มากกว่าเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับว่าที่มาของเสียงข้างมากนั้นเปิดกว้างและให้ความเสมอภาคกับคนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยหรือไม่ ในระบอบประชาธิปไตยจึงเปิดให้ให้พลเมืองทุกคนมีความเสมอภาคกันเพื่อแสดงเจตจำนงทางการเมือง ทั้งด้านสิทธิในการเลือกตั้ง “หนึ่งคน หนึ่งเสียง” (one man one vote) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการรวมกลุ่ม การเข้าถึงข้อมูล ตลอดจนโอกาสในการแข่งขันทางการเมืองอย่างเป็นธรรม

ดังนั้น ความเป็นเสียงข้างมากในเชิงจำนวนจึงยังไม่เพียงพอที่จะยืนยันความชอบธรรม หากเสียงข้างมากนั้นก่อรูปขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่บางฝ่ายถูกกีดกัน จำกัดสิทธิ หรือเสียเปรียบ ในความหมายนี้ ความเสมอภาคทางการเมืองจึงเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้ผลของเสียงข้างมากมีความหมายและสามารถเป็นฐานของการใช้อำนาจที่ชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตย

ประการที่สอง การธำรงสิทธิและเงื่อนไขของการแข่งขันทางประชาธิปไตย (rights and democratic competition) ในฐานะขอบเขตของการใช้อำนาจ

การธำรงสิทธิและเงื่อนไขของการแข่งขันทางประชาธิปไตย ตั้งอยู่บนหลักว่า แม้ฝ่ายเสียงข้างมากจะได้รับอำนาจจากความไว้วางใจของประชาชนและมีสิทธิในการกำหนดนโยบายหรือทิศทางของประเทศ แต่การใช้อำนาจดังกล่าวต้องไม่ไปทำลาย บิดเบือน บั่นทอน เงื่อนไขพื้นฐานของการแข่งขันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่การเลือกตั้งประชาชนเลือกได้อย่างเสรี และทุกฝ่ายแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม (free and fair election) กล่าวคือ ฝ่ายเสียงข้างมากย่อมมีสิทธิในการใช้อำนาจภายใต้กติกาที่เป็นธรรม แต่ไม่ควรใช้อำนาจเพื่อแก้ไขหรือบิดเบือนกติกาในลักษณะที่ทำให้ฝ่ายของตนได้เปรียบอย่างถาวร หรือทำให้คู่แข่งทางการเมืองไม่สามารถแข่งขันได้อย่างเสมอภาคในอนาคต

ในประเด็นนี้ควรแยกให้ชัดเจนระหว่างการตัดสินใจทางนโยบายทั่วไประหว่างการตัดสินใจที่กระทบต่อกติกาพื้นฐานของการแข่งขันทางการเมือง กล่าวคือ ฝ่ายเสียงข้างมากควรมีอำนาจตัดสินใจและรับผิดชอบต่อประชาชนผ่านกระบวนการทางการเมืองในระบบการเมืองปกติ แต่ไม่ควรใช้อำนาจเพื่อปิดกั้นฝ่ายเสียงข้างน้อย จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือปรับเปลี่ยนกติกาการแข่งขันในลักษณะที่ทำให้คู่แข่งเสียเปรียบอย่างเป็นระบบ อันเป็นการใช้อำนาจเพื่อการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขของการแข่งขันเสียเอง

ดังนั้น ความชอบธรรมของเสียงข้างมากจึงไม่ได้อยู่ที่สิทธิในการตัดสินใจหลังได้รับชัยชนะเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจโดยไม่ทำลายสิทธิ ทำลาย บิดเบือน บั่นทอนกติกาของการแข่งขันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย กล่าวอีกนัยหนึ่ง เสียงข้างมากย่อมมีสิทธิตัดสินใจภายใต้กติกาประชาธิปไตย แต่ไม่ควรใช้อำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงกติกาในลักษณะที่ทำให้ความได้เปรียบทางการเมืองของตนกลายเป็นสิ่งถาวร

ประการที่สาม ความสามารถในการพลัดเปลี่ยนสถานะระหว่างเสียงข้างมากกับเสียงข้างน้อย (reversibility)

สถานะของเสียงข้างมากเป็นผลของการแข่งขันทางการเมืองในช่วงเวลาหนึ่ง โดยสถานะของเสียงข้างมากนั้นไม่ควรถูกทำให้เป็นสถานะถาวร ฝ่ายเสียงข้างมากที่ชนะย่อมมีสิทธิในการใช้อำนาจในการปกครอง แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับด้วยว่าในอนาคตอาจสูญเสียสถานะเสียงข้างมากในการแข่งขันทางการเมืองใน

ครั้งต่อไป ดังนั้น ความชอบธรรมของเสียงข้างมากจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงที่การได้รับชัยชนะ หากยังอยู่ที่การยอมรับความเป็นไปได้ของการพ่ายแพ้ในอนาคตด้วย

หลักเสียงข้างมากจึงต้องดำรงอยู่ควบคู่ไปกับการเปิดโอกาสให้สถานะระหว่างผู้ชนะกับผู้แพ้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามผลของการแข่งขันทางการเมือง เงื่อนไขสำคัญจึงอยู่ที่ว่า ระบบการเมืองยังเปิดโอกาสให้ผู้ชนะและผู้แพ้สามารถผลัดเปลี่ยนสถานะกันได้หรือไม่ หากฝ่ายเสียงข้างมากใช้อำนาจเพื่อทำให้ฝ่ายตนไม่ถูกท้าทาย หรือทำให้ฝ่ายตรงข้ามหมดโอกาสกลับมาเป็นผู้ชนะ ความเป็นเสียงข้างมากนั้นก็ไม่ใช่เพียงผลชั่วคราวของการแข่งขันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอีกต่อไป แต่จะกลายเป็นการครองอำนาจที่มีลักษณะถาวร ดังนั้น เสียงข้างมากที่มีความชอบธรรมจึงต้องเป็นเสียงข้างมากที่ยอมรับว่า สถานะทางการเมืองของตนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต

กล่าวโดยสรุป ความชอบธรรมของเสียงข้างมากจะเกิดขึ้นได้น้อยภายใต้เงื่อนไข 3 ประการที่ต่อเนื่องกัน ในมิติของอำนาจ ได้แก่ ที่มาของเสียงข้างมาก การใช้อำนาจของเสียงข้างมาก และความเป็นไปได้ในการผลัดเปลี่ยนอำนาจ กล่าวคือ เสียงข้างมากต้องก่อรูปขึ้นภายใต้ความเสมอภาคทางการเมืองใช้อำนาจโดยไม่ทำลายสิทธิและกติกาการแข่งขัน และไม่ใช้อำนาจเพื่อทำให้สถานะของตนกลายเป็นสิ่งถาวร

อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขทั้งสามประการนี้ไม่ควรใช้พิจารณาความชอบธรรมเฉพาะการใช้อำนาจของฝ่ายเสียงข้างมากเท่านั้น แต่ควรนำมาใช้พิจารณาความชอบธรรมของ สถาบันที่ทำหน้าที่จำกัดอำนาจเสียงข้างมาก (counter-majoritarian institutions) ด้วยหลักเดียวกันผ่านการพิจารณาว่าสถาบันที่ทำหน้าที่จำกัดอำนาจเสียงข้างมากได้ใช้อำนาจเพื่อช่วยรักษาความเสมอภาคทางการเมือง เพื่อรักษากติกาของการแข่งขันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และเพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นไปได้ในการผลัดเปลี่ยนอำนาจหรือไม่

หากสถาบันที่ทำหน้าที่จำกัดอำนาจเสียงข้างมาก ใช้อำนาจเพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายเสียงข้างมากที่อยู่ในฐานะผู้มีอำนาจทำลายการเลือกตั้ง ปิดกั้นหรือทำลายคู่แข่งทางการเมือง หรือทำให้ประชาชนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ การจำกัดเสียงข้างมากย่อมมีเหตุผลรองรับในทางประชาธิปไตย เพราะเป็นการรักษาเงื่อนไขที่ทำให้การแข่งขันและการผลัดเปลี่ยนอำนาจยังคงเกิดขึ้นได้ ในทางตรงกันข้าม หากสถาบันที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งใช้อำนาจเข้าไปยับยั้งหรือแทนที่การตัดสินใจของประชาชนในเรื่องนโยบายทั่วไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่กระบวนการทางการเมืองยังคงเปิดกว้างและเป็นธรรม ความชอบธรรมของการใช้อำนาจดังกล่าวก็ย่อมถูกตั้งคำถามได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้น ความชอบธรรมของฝ่ายเสียงข้างมากหรือสถาบันที่ทำหน้าที่จำกัดเสียงข้างมากไม่ได้มีที่มาจากเพียงจากสถานะของตนเอง แต่ความชอบธรรมของฝ่ายเสียงข้างมากหรือสถาบันที่ทำหน้าที่จำกัดเสียงข้างมากมีที่มาจากการใช้อำนาจที่มีความชอบธรรมด้วย

บทสรุป (Conclusion)

บทความนี้เสนอว่า หลักเสียงข้างมากเป็นเงื่อนไขที่จำเป็น แต่ไม่ใช่เงื่อนไขที่เพียงพอของความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตย แม้เสียงข้างมากจะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ประชาชนสามารถตัดสินใจร่วมกันได้ แต่จำนวนเสียงเพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้การใช้อำนาจมีความชอบธรรมเสมอไป หากอำนาจนั้นถูกใช้เพื่อ

ละเมิดสิทธิของผู้เห็นต่าง บิดเบือนกติกาการแข่งขัน หรือทำให้ฝ่ายที่ชนะสามารถรักษาอำนาจของตนไว้ได้อย่างถาวร

องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge)

ด้วยเหตุนี้ ความชอบธรรมของเสียงข้างมากจึงควรพิจารณาผ่านเงื่อนไขอย่างน้อยสามประการที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ ความเสมอภาคทางการเมือง ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการก่อรูปเสียงข้างมาก การดำรงสิทธิและเงื่อนไขของการแข่งขันทางประชาธิปไตย ซึ่งกำหนดขอบเขตของการใช้อำนาจ และ ความสามารถในการผลิตเปลี่ยนสถานะระหว่างเสียงข้างมากกับเสียงข้างน้อย ซึ่งทำให้ชัยชนะทางการเมืองไม่กลายเป็นการครองอำนาจอย่างถาวร กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เสียงข้างมากที่มีความชอบธรรมต้องเกิดขึ้นอย่างเสมอภาค ใช้อำนาจโดยไม่ทำลายกติกาการแข่งขัน และยอมรับว่าตนอาจกลายเป็นเสียงข้างน้อยได้ในอนาคต

อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่ควรใช้กับฝ่ายเสียงข้างมากเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องใช้พิจารณาความชอบธรรมของสถาบันที่ทำหน้าที่จำกัดอำนาจเสียงข้างมากด้วยเช่นกัน การจำกัดเสียงข้างมากจะมีเหตุผลรองรับในทางประชาธิปไตยก็ต่อเมื่อมีเป้าหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิ รักษากติกาการแข่งขัน และคงไว้ซึ่งความเป็นไปได้ในการผลิตเปลี่ยนอำนาจ แต่หากข้อจำกัดนั้นขยายไปจนยับยั้งหรือแทนที่การตัดสินใจของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองตามปกติ ความชอบธรรมของการใช้อำนาจดังกล่าวก็ย่อมต้องถูกตั้งคำถามเช่นกัน

ดังนั้น ความชอบธรรมจึงไม่ได้เกิดขึ้นจากการเป็นฝ่ายเสียงข้างมาก หรือจากการเป็นสถาบันที่มีหน้าที่จำกัดเสียงข้างมากโดยตัวมันเอง หากขึ้นอยู่กับว่า การใช้อำนาจของแต่ละฝ่ายที่ยังคงรักษาเงื่อนไขที่ทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วม แข่งขัน และผลิตเปลี่ยนผู้ใช้อำนาจได้อย่างมีความหมาย

เอกสารอ้างอิง (References)

- Bickel, A. M. (1962). *The least dangerous branch: The Supreme Court at the bar of politics*. Bobbs-Merrill.
- Dahl, R. A. (1989). *Democracy and its critics*. Yale University Press.
- Ely, J. H. (1980). *Democracy and distrust: A theory of judicial review*. Harvard University Press.
- Kelsen, H. (1955). Foundations of democracy. *Ethics*. 66(1, Part 2): 1-101. <https://doi.org/10.1086/291036>
- Levitsky, S., & Ziblatt, D. (2025). When should the majority rule? *Journal of Democracy*. 36(1): 5-20.
- Madison, J. (1961). The utility of the union as a safeguard against domestic faction and insurrection (The Federalist No. 10). In J. E. Cooke (Ed.), *The Federalist* (pp. 56-65). Wesleyan University Press. (Original work published 1787)
- Mill, J. S. (1977). On liberty. In J. M. Robson (Ed.), *Collected works of John Stuart Mill: Vol. 18. Essays on politics and society, part I* (pp. 213-310). University of Toronto Press. (Original work published 1859)

- Tocqueville, A. de. (2010). **Democracy in America: Historical-critical edition of De la démocratie en Amérique** (E. Nolla, Ed.; J. T. Schleifer, Trans.; Vols. 1–4). Liberty Fund. (Original work published 1835-1840)
- Waldron, J. (1999). **Law and disagreement**. Clarendon Press.
- Waldron, J. (2006). The core of the case against judicial review. **Yale Law Journal**. 115(6): 1346-1406. <https://www.jstor.org/stable/20455656>